

Curs acadèmic 2010-2011. Universitat de Girona

Galàxia Comunicació: sobreviure a Internet

Rectora, autoritats, professors i professores, amics i amigues. Gràcies per convidar-me a estar avui aquí amb vosaltres en aquesta solemne inauguració del curs 2010-2011 de la Universitat de Girona.

Els he de dir que, per a una periodista acostumada al món de l'empresa i dels mitjans, les seves celebracions sempre són solemnes. Estan aquí, davant meu, vestits de carrer, però jo, a vostès, els veig —els imagino— vestits amb togues i birrets. Ahir mateix, els vaig somiar amb guants blancs i medalles, cantant el *Gaudeamus Igitur*. Pujava a l'estrada, tothom em mirava atentament i jo... no em sabia la lletra! Por, por a l'Acadèmia.

Pensin que sóc de les primeres promocions de Ciències de la Informació de l'Autònoma. Ens deien la generació «Ho Chi Minh», perquè al nostre campus s'arribava amb un autobús sense horari conegut o camp a través. La meva primera compra universitària no va ser una ploma, ni una portàtil Olivetti, van ser unes *katuskes*, unes botes d'aigua fins als genolls. Per no tenir, no teníem ni facultat; estàvem rellogats a Econòmiques. Els nostres professors, alguns d'ells morts abans d'hora, treballaven a l'*Ajo Blanco* i al *Viejo Topo*. I cada dia, professors i alumnes buscàvem junts una aula lliure. Ara que es parla tant del prestigi universitari, he de dir que la meva facultat no en tenia gaire. Tot just començava. A casa meva, abans de donar-me els diners per a la matrícula, el meu avi em va preguntar:

«—Però, nena, on és aquesta universitat teva?

—És al Campus de Bellaterra.

—Al mig del camp! El que ens faltava.»

A l'any treballava a temps complet al *Mundo Diario*. O sigui, que a la UAB hi anava poc. Començava la Transició i teníem —o això pensàvem— altres coses per fer. Vaig passar per la Universitat massa preocupada, com la majoria dels meus companys, per guanyar-me la vida, per escriure, per la poesia, per viatjar, per l'amor, per la política... *Gaudeamus Igitur*. No planificàvem les nostres carreres, però ens n'«alegràvem». Vivíem, efectivament, com si ho sabéssim tot sobre la *Brevitate Vitae*.

No ens quedaven gaires hores per a Ferdinand de Saussure ni per a la semàntica. No ens importava el significat del tractament donat pels diferents diaris a la notícia dels assassinats d'Atocha. Nosaltres volíem fer la foto, titular la notícia, denunciar la barbàrie, escriure l'editorial...

Som una generació —ho he parlat amb periodistes amics, amb Antonio Franco, amb Xavier Vidal Folch, amb Milagros Pérez Oliva, amb el mestre Josep Pernau— que volíem ser «dins» de la notícia. Ara que m'ho miro amb una certa distància, tinc la sensació que la nostra implicació, el paper transcendental que donàvem a la feina durant la Transició tenia també un punt d'arrogància. La mateixa que he trobat, en ocasions, entre els intel·lectuals i a la Universitat. Periodistes, artistes, científics i professors hem cregut durant segles que la informació i el coneixement ens pertanyien. Érem els transmissors de la cultura. I la societat ens necessitava.

En el món de la Galàxia Gutenberg, fins i tot en el de la Galàxia Marconi que va venir després, estaven clars els límits de la informació. Qui la tenia manava. Però el Quart Poder, com el va definir el lliberal anglès Edmund Burke abans de la Revolució Francesa, està perdent pes i influència. El poder dels *mass media* s'ha fragmentat. En un món més individual i, a la vegada, més interconnectat que mai, ja no es necessiten intermediaris. Qualsevol

ciudadà, des de casa seva, pot fer allò que feia dels mitjans un quart poder: crear opinió.

La societat té una oferta infinita de notícies. Per 15 euros al mes, tarifa plana, tots els diaris al teu abast i, a més, et regalen l'iphone. Però no en tenen prou. Ara també volen participar, donar la seva opinió i criticar la teva. I ho fan en línia. Al moment. Poden, fins i tot, insultar-te lliurament, sense filtres. I ho fan gratuïtament; punt, aquest, especialment preocupant per a uns grups de comunicació que van créixer i fixar els preus en un mercat, el del segle XX, on les regles del joc estaven perfectament limitades. I les fixaven ells.

De fet, com deia Noam Chomsky en *Els guardians de la llibertat*, publicat el 1992: «La major part dels mitjans de comunicació de masses només transmeten les opinions de les elits econòmiques o dels governs». No obstant això, avui en dia qualsevol blogaire o usuari del Twitter pot fer saber al món el que està passant, en contra del parer del Govern i de les classes dirigents. Segons les darreres estimacions, hi ha uns cent milions de blogs. I encara que són molts els blogaires iranians o xinesos que hi ha empresonats, o que fins i tot tenen penes de mort, el missatge sempre s'acaba transmetent. És impossible, per més que ho intentin, matar tots els missatgers.

El periodisme ciudadà, el que viu en el lloc dels fets, arriba abans. Els periodistes, també les seves empreses i patrons, hem perdut el monopoli de la intermediació de la notícia, com també la indústria del disc està perdent la propietat de la música.

Evidentment, hi ha una doble cara en aquesta reflexió. El coneixement sense anàlisi ni investigació és perillós i corre el risc de caure en la intoxicació. Però també eren, i són, igualment perillosos els diaris «gros», els confidencials anònims, les *brunettes* mediàtiques, els excessos de les

societats d'autors, els llibres mal editats, els falsos poetes o els professors que no transmeten els seus coneixements.

Cal buscar les vies perquè la informació veraç, la cultura i l'anàlisi que surt de la investigació s'estenguin. No serà fàcil. Els homes i dones de la nova Galàxia Comunicació hauran de ser capaços de triar. I els costarà Déu i ajuda trobar la qualitat entre les escombraries, buscar temps perquè la reflexió sobrevisqui a la moda del pensament instantani. Tot i així, els canvis radicals sobre la nostra vida no ens han de fer rebutjar la tecnologia, ni ens poden portar cap a un discurs refractari.

Fa uns dies, Josep Maria Fonelleres em preguntava si aquesta nova Galàxia afavorirà l'espai de la comunicació en català. Sí que ho crec. Però els protagonistes no seran els mitjans audiovisuals tradicionals, ni els diaris. El pastís publicitari no augmenta, ben al contrari. Els ingressos, l'any 2009, van caure un 30% i res fa pensar que augmentaran prou per fer viables els canals de televisió nascuts amb l'encesa digital (uns 150 a Espanya). Per més que es prohibeixi la publicitat en els mitjans públics, em temo que els inversors tradicionals continuaran trobant poc atractiva l'aposta econòmica en català. Encara avui, 27 anys després que s'inaugurés, tenim una sola televisió generalista totalment en català (TVC) i capaç de competir amb els canals en castellà. Pensin que fa una dècada TVC va arribar a tenir el 25% de l'audiència, i ara és líder amb només el 14,5%. I, tot sigui dit, és l'única televisió autonòmica espanyola líder al seu territori.

Per tant, per a les llengües minoritàries la veritable oportunitat són les noves plataformes (Internet, el telèfon, l'iPad, les xarxes...). Confio especialment en les tecnologies de reconeixement de la veu i de traducció automàtica que aviat arribaran al mòbil, a l'ordinador i a qualsevol equip electrònic. Les xarxes cel·lulars d'alta velocitat i els serveis del núvol facilitaran traduccions de parla en temps real i de

bona qualitat. A partir del 2020, segons tots els auguris, podrem escollir la nostra llengua de relació.

Ja avui, la situació del català a Internet, com diu Vicenç Partal, fundador i director de Vilaweb, «és un cas d'èxit». En nombre d'internautes ocupa el número 26 del món, quan, per població, ens tocava estar molt més a baix. Te raó Partal quan diu que, «la xarxa té uns condicionants que la fan més pròxima al català que no pas estranya». Si els webs només els haguessin pogut fer grans corporacions amb milions per davant, el català avui no hi seria. Però la realitat és que el nostre país virtual té uns tres milions d'habitants i continua creixent.

Estem davant d'una revolució quotidiana. Ahir, mentre acabava aquest text, volia escoltar òpera. En pocs segons vaig trobar, a la xarxa, un magnífic *Lohengrin* enregistrat al Festival de Bayreuth. Sembla tan senzill, dit així, però és un veritable luxe. Des que va ser inaugurat l'any 1876, amb l'assistència de Nietzsche i Liszt, només uns pocs privilegiats poden aconseguir una entrada per accedir al teatre patrocinat per Lluís II de Baviera i dissenyat pel mateix Richard Wagner. Són uns 300.000 els wagnerians que esperen, entre deu i dotze anys, un tiquet que els obri les portes. El dia després de la inauguració del Teatre, Piotr Txaikovski va assegurar: «El que ha passat a Bayreuth és un esdeveniment que els nostres néts i els nostres fills no podran oblidar». No només el recordem, ara podem veure'l i assistir a les representacions que s'hi fan des de casa.

No vull acabar aquesta xerrada sense esmentar Marshall McLuhan, el professor canadenc que fa 46 anys va pronunciar la famosa frase: «El missatge és el mitjà». Aquest home, nascut el 1911 i un dels primers grans investigadors de la comunicació, va preveure la revolució. Va anticipar que les tecnologies serien prolongacions del nostre cos i dels nostres sentits. Hem anat més lluny del que avançava, encara que a nosaltres ens sorgeixen les

mateixes pors davant del canvi que turmentaven els intel·lectuals dels anys seixanta.

A finals d'aquella dècada, Umberto Eco va deixar escrit que hi havia dues maneres d'apropar-se a la cultura, l'apocalíptica i la integrada. Jo vaig llegir el seu llibre a mitjan anys setanta. I el meu pare, d'amagat, també. Ell, quan jo marxava, m'agafava els llibres, escoltava els meus discos, tafanejava els meus pamflets... Un dia, en tornar a la nit, em va dir:

«—Creia que era un apocalíptic, però ara penso que sóc un integrat.

— Ja veig que has tornat a remenar la meua taula.

— No entenc res de semiòtica; m'agrada la poesia i escoltar els partits del Barça per la ràdio. Però aquest Eco diu que els apocalíptics creuen que la cultura de masses és anticultura. Són uns pessimistes que volen apropiarse de la literatura i de la música.

— És a dir, ara ets un integrat.

— Sí, però continuaré llegint Quevedo i Larra.»

En aquesta nova era on el món es comunica sense intermediaris, apareixen nous apocalíptics. Empresaris que veuen com els seus diaris tenen pèrdues; periodistes que es capfiquen a no voler penjar les seves notícies a Internet; catedràtics que defensen les classes magistrals davant de Bolonya... La seva preocupació és comprensible. Però no s'hi pot fer res.

En una entrevista publicada per *Play Boy*, un encara jove McLuhan donava la seva fórmula per sobreviure:

«Si els intel·lectuals occidentals estiguessin realment interessats a preservar els aspectes més creatius i innovadors de la nostra civilització, no s'amagarien a la seva torre de marfil; ben al contrari, es connectarien ells mateixos a la tecnologia electrònica i convertarien la seva

torre de marfil en una torre de control. Jo ho he fet; he deixat de ser un moralista i m'he convertit en un estudiós.»

El periodisme i també l'Acadèmia han de fugir de la seguretat de la torre de marfil, baixar al pati de veïns d'Internet i barrejar-se amb els ciutadans que viuen a la Galàxia Comunicació.

Tenen vostès la responsabilitat d'educar els nostres fills i contribuir, a través de la transferència de coneixement, a fer que Catalunya, la nostra cultura i la nostra llengua avancin. No ho podran fer si no es comuniquen directament amb els seus alumnes i amb la societat. ***Nessum dorma. Que ningú no s'adormi. Estic segura que la Universitat de Girona està ben desperta.***

Gràcies. I que tinguin tots un bon curs 2010-1011.
